

Castelladral (nucli)

Navàs

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Sector central del terme municipal. Antic terme del castell de Castelladral, parròquia de Sant Miquel de Castelladral.
Emplaçament
Alçada: Carretera de Súria a Viver i Serrateix (B-423), al km. 9,4. 664

Coordenades:

Latitud: 41.89879
Longitud: 1.78022
UTM Est (X): 398820
UTM Nord (Y): 4639258

Classificació

Número de fitxa 08141 - 324
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Modern Contemporani Popular
Segle X-XX
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BPU
Observacions protecció: Pla Especial Urbanístic de Protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Navàs (Bages), 2018, amb el núm. 01 (01).CA. Nivell 4. Ambiental. Nivell 6. AEA.
Data aprovació: dc., 20/02/2019 - 12:00
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Propietaris diversos

Fitxes associades:

[Antiga rectoria de Castelladral](#)
[Castell de Castelladral](#)

[Cementiri de Castelladral](#)

[Església de Sant Miquel de Castelladral](#)

[El Castell](#)

[Alberg. Casal de joves](#)

[Cal Moliner](#)

[Porxo del Ferrer](#)

[Camí ral de Castelladral](#)

[Caramelles i ball de Cascavells de Castelladral](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la dl., 14/06/2021 - 13:12

fitxa:

Descripció

Petit nucli de poblament sorgit als peus de l'antic castell de Castelladral i que fins el primer terç del segle XX va ser el cap del municipi que actualment s'anomena Navàs. Havia arribat a tenir deu cases, però al llarg del segle XX van quedar abandonades i avui de la majoria gairebé ni se'n conserva rastre. En l'actualitat el nucli és format tan sols per l'església parroquial (que té la rectoria nova adossada i, al darrere, el cementiri), l'edifici de l'antic ajuntament avui reconvertit en alberg, la casa de cal Moliner i, un centenar de metres al nord, un casal de característiques senyoriales conegut com El Castell i que, segons la tradició, havia pertangut als castlans del castell o a la família nobiliària dels Peguera, senyors de Castelladral.

Un primer agrupament de cases, probablement el més antic i avui desaparegut, es situava als peus mateix del turó que, pel vessant sud-est, conforma un cingle de paret vertical. Adossades a la roca hi havia una alineació de cases que formaven un carrer o passatge situat a un nivell superior. Després de les obres d'arranjament realitzades en els darrers anys la paret de la roca ha quedat altre cop nua, amb alguns testimonis, escassos, de les antigues cases: alguns retalls i encaixos a la roca per sustentar jàsseres de les teulades, algunes a doble vessant, la meitat d'una tina de cairons, restes d'una premsa... Uns metres a ponent trobem les restes de la primitiva casa de cal Ferrer així com una cisterna, que era de l'Ajuntament i fou construïda l'any 1922. És excavada a la roca i tenia una bomba de mà per treure l'aigua. Davant la façana de l'església aquest passatge conforma una placeta molt petita.

A un nivell una mica més baix, un segon grup de construccions formen el que es pot considerar l'únic carrer del poble, que enllaçava amb el camí ral. De la banda sud avui ha quedat transformat en un espai enjardinat. Les construccions d'aquest sector són les úniques que queden dempeus. Amb els arranjaments dels darrers anys formen un conjunt harmoniós, malgrat que no és gaire representatiu del comú de les cases de tipologia més popular i senzilla que hi devia haver al passatge superior.

Altres elements menors o en ruïnes que es conserven en un entorn proper són la Rectoria vella, situada en una terrassa inferior, la bassa de la Rectoria, uns metres a ponent, l'anomenat pou del Castell, al vessant nord del turó, i l'anomenat Porxo del Ferrer, uns 140 m al nord-oest. Al cim del turó, de l'antic castell pràcticament no en queda rastre. Avui és un espai verd que constitueix un magnífic mirador amb vistes cap a totes les direccions.

Observacions:

Informació facilitada per Jaume Obradors

Història

El poble de Castelladral va sorgir a redós de l'antic castell de Castelladral, que era un dels castells termenats de l'actual municipi de Navàs. Ocupava el sector central i era el que tenia un terme més extens, que abastava gairebé des del riu Cardener fins a la zona de Sant Cugat del Racó. De vegades s'ha confós el seu terme fent-lo més gran, com si inclogués les terres de Sant Cugat i el Mual, però segons Josep M. Badia això es deu al fet que, en un moment donat, tant Castelladral com el Mual van tenir els Peguera com a senyors, tot i que eren branques diferents de la família. El castell de Castelladral apareix documentat a partir de l'any 941, i formava part del comtat de Berga. El domini eminent del castell era en mans dels comtes de Cerdanya-Berga, primer, i dels comtes de Barcelona després.

Durant tota l'edat mitjana el poblament va ser dispers, i a la zona de Castelladral els principals masos que hi figuren són Arboceda (941), Garriga erma (1115), Olivella, Toro i Cabrafiga (1131), Coromines (1203), La Capçada (1305) i Les Cots (1313). Per Castelladral hi passava un camí ral que enllaçava el pla de Bages amb les terres del Berguedà per un eix central entre els dos rius, Llobregat i Cardener. Venia o bé de Súria, per la zona del Samuntà, o bé de Castellnou. Els dos itineraris conflueixen a la zona propera al mas Bigorra. Per aquest sector es creuava també amb l'anomenat Camí Saliner, documentat de molt antic i que feia un recorregut transversal des de Cardona cap a Navàs i l'Osona. El Camí ral de Castelladral seguia en direcció nord cap a Reixes i el nucli Castelladral. D'aquí continuava en un recorregut més a l'oest de l'actual carretera, per l'Obaga del Castell cap a Sant Just i Serrateix. Aquest camí consta com a camí ral ("strata regia") l'any 941 en la donació de l'alou d'Arboceda al Monestir de Serrateix. La denominació del castell de Castelladral com a "castro iteral", és a dir, castell del camí, l'any 977 en l'acta de fundació del Monestir de Serrateix també sembla referir-s'hi.

El castell de Castelladral devia anar perdent la seva funció militar i de control al final de l'edat mitjana, i a principis del segle XVII ja es trobava en ruïnes. Llavors s'estava formant un incipient nucli urbà al costat de l'antic castell i de l'església parroquial de Sant Miquel. En aquest segle tenia cinc o sis cases. Es té notícia que un gran nombre de carreus amb què es bastiren aquestes cases provenien de les ruïnes del castell.

Al segle XVIII Castelladral i el Mual eren els únics nuclis urbans de l'actual municipi. A principis del segle XIX, quan es van formar els municipis moderns, Castelladral s'erigí com a cap del municipi de Castelladral, que més endavant passaria a denominar-se Navàs. El poble tingué la màxima expansió al segle XIX, però poc abans del 1900 el nou nucli urbà que havia sorgit a Navàs ja el sobrepassava en nombre d'habitants. La seu de l'Ajuntament es trobava a Castelladral, però a principi de segle XX a Navàs el consistori també hi tenia un edifici, que va tenir diferents ubicacions. El trasllat de la capitalitat del municipi de Castelladral a Navàs es va demanar ja en aquesta època, però no va ser del tot definitiva fins que s'aprovà el canvi de nom oficial l'any 1960.

A la primera meitat del segle XX, segons el record d'Isidre Soler al poble de Castelladral hi havia unes deu cases, de les quals especifica només el nom de vuit, que són l'antiga Rectoria, cal Moliner, cal Ferrer, cal l'Anton, cal Tinet, cal Roure, cal Teixidor i cal Bri. La més gran i més ben feta era l'antiga rectoria. Cal Moliner, documentada al segle XVIII, tenia al costat una cooperativa administrada per veïns del poble i regentada a principis del segle XX pel Noi Ros. Cal Ferrer era en ruïnes des de la dècada de 1930. A principis de segle hi habitava Jaume Santamaria, que hi tenia una petita ferreteria, una botiga, un hostal i el correu. A cal l'Anton a finals del segle XIX i principis del XX hi havia hagut l'escola als baixos, l'Ajuntament al primer pis i la secretaria al segon, fins que es va fer la nova casa consistorial, el 1909. Durant el temps que van durar aquestes obres l'escola va ser traslladada als baixos de l'Hostal, una casa actualment en ruïnes a peu de la carretera.

La davallada forta del poble s'esdevingué a partir de l'any 1945, i el 1965 Castelladral ja només agrupava el 3% de la població del municipi. Actualment, al nucli de Castelladral només hi resten l'Alberg (antic Ajuntament), l'església, la nova rectoria (construïda l'any 1950), el cementiri i cal Moliner.

Bibliografia

- ANÒNIM (1982). “Castelladral: de cap de municipi a agregat”. *Dovella*, núm. 4, Centre d’Estudis del Bages, Manresa.
- AMBRÓS, J. (1990). “Una proposta per a Castelladral”. *El Morralet*. Navàs.
- ALGUÉ, J; ARCEDA, M; LLOBET, E; SELLARÈS, R; VILÀ, A (2015). *República, Guerra Civil i repressió franquista a Navàs (1931-1945)*. Ajuntament de Navàs, Navàs.
- BADIA, J.M. (1988). “Navàs”. *Història del Bages*, Volum II. Edicions Parcir. Manresa, 1988, 155-182.
- BADIA, J.M. (1990). “Castelladral en el temps”. *El Morralet*. Navàs.
- BENET, A. (1984): “Castell de Castelladral”. *Catalunya Romànica*. El Bages. Volum XI. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, p. 340.
- CATALÀ I ROCA, P. (1976). Castelladral i esment del castell del Muijal, A: “Els Castells Catalans”, vol. V, Rafael Dalmau, Editor, Barcelona, p. 710-717.
- DE FEBRER, J.M. 1990:, “Records i vivències: Castelladral endavant!”. *El Morralet*, Navàs.
- GUITART, J. (1930-32). Geografia Comarcana. Castelladral, *Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages*, núm. 139, vol. 7, Manresa, p. 62-66.
- JUNYENT I MAYDEU, F. (1984). “Castell de Castelladral”, *Catalunya Romànica*. El Bages. Volum XI. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1984, p. 340.
- PIÑERO, J. (1994). Inventari del Patrimoni Arquitectònic i Històric de Navàs. Ajuntament de Navàs. Fitxa C. 7.
- SARRET I ARBÓS, J. 1926: “Senyoriu de Castelladral”, *Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages*, núm. 104, vol. 5, Manresa, p. 295-297.
- SOLER, I. (1991): “Records i Vivències: El nucli de Castelladral”. *El Morralet*, 1. Navàs, 22.
- Arxiu fotogràfic de Navàs: <http://arxiufotografic.navas.cat/>
- Galeria Fotogràfica Associació de Veïns i Amics de Castelladral:
<http://www.castelladral.cat/index.php/historia>

